

2. Kolupaieva, A. A., Danylavychyutie, E. A., & Lytovchenko, S. V. (2012). *Profesijne spyyvrobnytystvo v inklyuzyivnomu navchalnomu zhakladi* [Professional collaboration in inclusive school]. Kyiv: Vydavnycha hrupa «A. S. K.».
3. Taranchenko, O. M. (2010). *Dity z osoblyvymy potrebamy v zahalnoosvitnomu prostori: pochatkova lanka* [Children with special needs in general education in space: the initial link] Kyiv.
4. Warming H. Inclusive discourses in early childhood education? (Roskilde University, Danmark).

УДК: 376-056.26: 616.831 / 832: 376.016: 811.161.2'35: 004.9]-053.4

Коваль Л. В.

ДО ПРОБЛЕМИ ЗАСВОЄННЯ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ПІДГОТОВЧИХ КЛАСІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ОСНОВ ЗНАЇІЗ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ НОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Стаття присвячена проблемі підвищення якості освіти у дошкільній ланці для дітей з особливими освітніми потребами шляхом залучення нової інформаційної технології (НІТ) у навчальний процес інклюзивного закладу та розроблення спеціального навчально-розвивального курсу «Комп'ютерна Азбука». У статті визначено проблеми щодо запровадження зазначеного курсу та його актуальність для стратегічної розбудови освіти.

Створюючи такий курс, було визначено за доцільне використати комп'ютер як засіб, що поповнює арсенал розвиваючих засобів у системі навчання та виховання дітей-дошкільників із особливим розвитком та підготовки до навчання у школі і самостійної діяльності дитини.

Ключові слова: *інклюзія, діти з особливими потребами, навчально-розвивальний курс, нова інформаційна технологія, особистісно-орієнтоване навчання.*

Коваль Л. В.

К ПРОБЛЕМЕ УСВОЕНИЯ ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА И ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫХ КЛАССОВ С ОСОБЕННЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ ОСНОВ ЗНАНИЙ С ПРИВЛЕЧЕНИЕМ НОВОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ ТЕХНОЛОГИИ

Статья посвящена проблеме повышения качества образования в дошкольном звене для детей с особенными образовательными потребностями путем привлечения новой информационной технологии (НИТ) в учебный процесс инклюзивного заведения и разработке специального учебно-развивающего курса «Компьютерная Азбука». В статье определены проблемы касательно ввода отмеченного курса и его актуальность для стратегического развития образования.

Создавая такой курс, мы сочли целесообразным использовать компьютер как средство, которое пополняет арсенал развивающих средств в сис-

теме обучения и воспитания детей-дошкольников с особенным развитием и подготовки к учебе в школе и самостоятельной деятельности ребенка.

Ключевые слова: инклюзия, дети с особенными потребностями, учебно-развивающий курс, новая информационная технология, личностно ориентированное обучение.

Liudmyla Koval

TO PROBLEM OF MASTERING OF PRESCHOOL AGE CHILDREN AND PREPARATORY CLASSES WITH SPECIAL EDUCATION NEEDS BASIC KNOWLEDGE INVOLVING NEW INFORMATION TECHNOLOGY

The article is sanctified to the problem of upgrading of education in a preschool link for children with the special educational necessities by bringing in of informative NT (NIT) in the educational process of инклюзивного establishment and development of the special educational-developing course «Computer Alphabet».

In the article problems in relation to the input of the marked course and his actuality are certain for strategic development of education.

Creating such course, it was certain for expedient to use a computer, as means that fills up the arsenal of developing facilities in the departmental and education of preschool children-children with the special development and preparation teaching to the studies at school and independent activity of child. Among the base educational achievements of children except a developing-correction an awareness is envisaged with a computer, by the methods of management his work by means of keyboard, «mise», ability to understand and use a technicals (keyboard, screen, program, disk, key, computer games and others like that) and elementary receptions of work with a computer in the process of implementation of the playing and educational-developing programs created for the children of preschool age; ability to adhere to the rules of safe behavior during work with a computer.

Keywords: *inclusion, children with the special necessities, educational-developing course, informative NT, personality-oriented studies.*

«Інклюзія є повним залученням всіх учнів до всіх аспектів навчання та шкільного життя, незалежно від наявності тих чи інших індивідуальних відмінностей. Вона передбачає усунення будь-яких форм шкільної сегрегації, зокрема спеціальних шкіл і класів для тих, хто не відповідає умовному стандарту «нормальності» [1, с. 13]. Наведене тлумачення є основоположним принципом інклюзії та слугує підґрунтям провідних критеріїв впровадження інклюзивної освіти. Водночас, інклюзію досить часто ототожнюють з банальним залученням дитини з особливими освітніми потребами до навчального закладу поряд із однолітками з типовим розвитком. Таке розуміння є хибним, що призводить до припущення помилок системного характеру у процесі організації інклюзивного процесу у навчальному закладі. Зауважимо, що впровадження інклюзивного процесу потребує, перш за все,

надання різноманітних видів підтримки зазначеній категорії дітей, підготовки та планування навчально-виховного процесу відповідно до індивідуальних можливостей дитини (Т. Лорман, Дж. Деплер, Д. Харві, А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко та ін.).

На шляху до забезпечення рівного доступу дітей з особливими освітніми потребами до відповідного рівня освіти педагоги вдаються до різних засобів, що сприяють забезпеченню особистісно-орієнтованого навчання на основі урахування індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності учнів з особливостями. Слід вказати, що на шляху до якісного навчання діти з особливими потребами потрапляють у відповідне освітнє середовище вже на етапі шкільного навчання, у той час як період дошкільця та підготовки до школи проходить, здебільшого, у сегрегованих умовах, що спричиняє багато труднощів на початковому етапі навчання (Н. М. Комапанець, І. В. Луценко, Н. О. Квітка, А. В. Лапін та ін.). Таким чином діти з особливими освітніми потребами, потрапляючи до інклюзивної школи, потребують підготовки та адаптації до нових умов навчання.

Відтак, процес навчання дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі потребує певної підготовки у дошкільний та підготовчий періоди.

Психологічна наука досить чітко зазначає про залежність майбутнього кожної дитини від якості прожитого дитинства (З. Фрейд, А. В. Запорожець та ін.). Важливим позитивним зрушенням у вказаному напрямі є удосконалення та оновлення навчально-методичної бази на всіх рівнях освіти, враховуючи, перш за все, дошкільний. Це важливо з огляду на левову частину від загальної кількості дітей дошкільного віку, що переважну більшість періоду дитинства проводять у рамках тих чи інших дошкільних закладів.

У пошуках ефективних шляхів і методів докорінної перебудови системи дошкільного виховання на принципах справжньої демократизації, нових підходів і поглядів на дитину як суб'єкт виховання важливе місце посідає глибоке вивчення і творче використання різних форм і способів подолання труднощів на шляху до закріплення знань у дітей. Важливе місце на цьому шляху займає формування пізнавальних здібностей. Провідним напрямом щодо їх формування є керівництво розвитком пізнавальних здібностей, збудження інтересу до інтелектуальної діяльності, збагачення дітей знаннями і застосування цих знань на практиці, навчання та ігрова діяльність. Тобто основним завданням дошкільної освіти є не стільки озброєння дитини системою знань, скільки наукою входження у соціум. Важливим є той факт, що сучасний світ дедалі більше перетворюється

в інформаційне суспільство, провідну роль в якому відіграють система розповсюдження, збереження і обробки інформації. Віднедавна, потужний розвиток та поширення Інтернету у суспільстві створили умови для створення єдиного інформаційного середовища.

Отже, враховуючи проблеми та тенденції розвитку сучасного суспільства, можемо зазначити, що одним із важливих засобів удосконалення та оновлення навчального процесу вже на етапі дошкільця та підготовки до школи є нова інформаційна технологія (НІТ).

Інформаційна технологія в освіті нині досить поширене явище. Однак, воно має обриси стихійності та викликає більше запитань аніж відповідей. Поступове використання комп'ютерних технологій входить і в систему дошкільнього утворення. Починається використання комп'ютерів на заняттях і в дитячих садках. Сьогодні багато дитячих садків України у різних регіонах оснащуються комп'ютерними класами, у багатьох сім'ях є комп'ютери, де діти поступово входять у світ сучасних інновацій. Але одна з найнагальніших потреб у ракурсі зазначеної проблеми — відсутність дотепер методик використання НІТ у освітньому процесі, систематизації комп'ютерних розвиваючих програм, несформульованість єдиних програмно-методичних вимоги до комп'ютерних занять. Як свідчить практика та методичний супровід дошкільньої роботи, це єдиний вид діяльності, не регламентований відповідною освітньою програмою. Спочатку з'явилася необхідність у застосуванні комп'ютера на тих чи інших заняттях, потім — використовувати комп'ютер для ознайомлення з його функціональним призначенням. Відтак, педагогам доводиться самостійно вивчати підхід і впроваджувати його у свою діяльність.

Опанування дитиною основами знань є одним із провідних завдань у системі дошкільньої освіти, оскільки ці знання та вміння є необхідною базою для опанування писемним мовленням: читанням та письмом, рахунком, обчисленням тощо.

Враховуючи бурхливий розвиток інформаційної технології і постійно зростаючий суспільний попит на підвищення комп'ютерної грамотності та беручи до уваги широкий діапазон можливостей цифрової техніки, а також враховуючи вищезазначені проблеми, з'явилася ідея запровадження у систему дошкільньої освіти окремого курсу «Комп'ютерна Абетка», що поєднував би у своїй основі елементи розвиваючого навчання та формував навички елементарної комп'ютерної грамотності. Основна ідея полягає в гармонічному поєднанні сучасних технологій із традиційними засобами розвитку дитини для формування психічних процесів, що ведуть до розширення сфер особистості, розвитку творчих здібностей. Це новий підхід до використання інформаційної технології у роботі

з дітьми, що дозволяє зберегти цілісність і унікальність вітчизняної дошкільної освіти.

Створюючи такий курс, було визначено за доцільне використати комп'ютер як засіб, що поповнює арсенал розвиваючих засобів у системі навчання та виховання дітей-дошкільників із особливим розвитком та підготовки до навчання у школі і самостійної діяльності дитини: обізнаність із комп'ютером, способами керування комп'ютером за допомогою клавіатури, «миші», здатність розуміти і використовувати спеціальну термінологію (клавіатура, екран, програма, диск, клавіша, комп'ютерні ігри тощо) та елементарні прийоми роботи з комп'ютером у процесі виконання ігрових та навчально-розвивальних програм, створених для дітей дошкільного віку; вміння дотримуватись правил безпечної поведінки під час роботи з комп'ютером.

Однак, враховуючи особливості психологічного розвитку дітей дошкільного віку, що мають спеціальні потреби, слід визначити методичну основу впровадження курсу «Комп'ютерна Абетка» для зазначеної категорії вихованців. Знайомство та засвоєння дошкільниками основ базових знань повинно відбуватися вже на ранніх етапах навчання (молодша група), але на основі провідних видів діяльності, що притаманні для дитини відповідного вікового відрізка, а саме через гру, образотворче мистецтво, конструювання та інші види діяльності. Відповідно, методична наповнюваність занять та програмне забезпечення повинно мати певний зв'язок з основними видами діяльності та звичайними іграми малечі. Вони мають поєднувати декілька провідних завдань.

1. Навчальні: формування знань та уявлень про оточуючий світ, цифрову техніку як засіб для отримання потрібної інформації, оволодіння мовленнєвою діяльністю, а саме такими її компонентами, як фонетико-фонематичний (уявлення про мовленнєві звуки, артикуляційні та акустичні особливості звучання, власна звуковимова), лексичний (формування, постійне розширення та активізація словника), граматичний (вживання граматичних категорій), зв'язне мовлення (створення словосполучення, поширеного простого речення, фрази з дотриманням правил граматичної будови); поступова підготовка дітей дошкільного віку до оволодіння писемними видами мовлення: читанням і письмом; опанування елементарними поняттями та математичними знаннями про число та цифру в межах першого десятку; надбання знань про природне оточення шляхом спостереження, зацікавленості.

2. Виховні: заняття з курсу «Комп'ютерна Абетка» сприяють засвоєнню дитиною традицій рідної мови, культури спілкування, покликані формувати вміння правильно поводитися та працювати

в колективі однолітків, слухати дорослих, що сприяє зміцненню таких важливих якостей, як взаємна підтримка, вміння вислухати друзів, виявити навички ввічливості, дружнього поводження, дотримання правил безпечного поводження. Засобами цифрової технології можливо змоделювати ситуацію, яка матиме виховну спрямованість та сприятиме прищепленню дітям естетичних смаків.

3. Корекційно-розвивальні. Корекційно-розвивальна мета курсу спрямована на підвищення якості закріпити раніше отримані знання з різних інформаційних розділів у навчально-ігровій формі та мобілізації в межах виконання однієї вправи знань, уявлень та індивідуальних здібностей кожної дитини, розвиток пізнавальних процесів, мовлення та корекції наявних мовленнєвих вад опосередковано, формування компенсаторних шляхів у обхід пошкоджених функцій.

Для досягнення цих завдань програму курсу створено з урахуванням тісного зв'язку з основною освітньою дошкільною програмою, особливо у таких розділах, як розвиток мовлення та підготовка до навчання грамоти, формування елементарних математичних уявлень, конструювання та образотворча діяльність.

Впровадження курсу «Комп'ютерна Азбука» із залученням інформаційних технологій в навчальний процес для дошкільників та підготовчих класів передбачає досягнення наступної мети:

- виховання інформаційної культури, формування уміння отримання інформації про оточуючий світ засобами інформаційної технології, розширення свідомості дітей;
- розвиток пізнавальної активності шляхом формування та розвитку пізнавальних процесів: уваги, пам'яті, мисленнєвих операцій (аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення, контролю), уяви та ін.;
- розвиток усного мовлення, всіх ланок (фонетико-фонематичної, лексичної, граматичної, зв'язного мовлення);
- розвиток математичних здібностей;
- виховання естетичних смаків.

Головні принципи побудови курсу.

Інтеграція у базову навчально-виховну програму «Дитина»: програма курсу «Комп'ютерна Азбука» має відігравати роль важливого формуючого засобу та гармонійно вплітатися у загальну систему навчально-виховного процесу для досягнення визначеної мети.

Паралельність у вивченні основних змістовних блоків: змістовні блоки — основні теми переходять з попереднього року до наступного з постійним ускладненням інформаційного супроводу та

завдань. Такий спосіб засвоєння спрямований на забезпечення цілісного сприйняття та засвоєння основної програми.

Обраний провідний спосіб діяльності на заняттях — навчально-ігровий. Інтегрований навчально-розвивальний курс «Комп'ютерна Азбука» має структурні частини. Розділ «Розвиток мовлення: культура спілкування, підготовка до вивчення грамоти (основи грамоти)» спрямований на формування знань, умінь та уявлень в межах усного мовлення та його компонентів.

Розділ «Математична головоломка» спрямований на формування та закріплення математичних знань: порядковий рахунок, склад числа, поняття геометричних форм, формування аналітико-синтетичних процесів та підґрунтя абстрактного мислення.

Наявність у структурі програми розділу «Природа навколо нас» сприяє розширенню знань та уявлень дітей про навколишній світ, природне оточення, його розмаїття та взаємний вплив природи та людини, формує утворення причинно-наслідкових зв'язків.

Важливе значення відіграє розділ «Введення у художню літературу», який передбачає збагачення не лише мовлення, а й формування внутрішнього особистісного світу дитини, її залучення до культурної спадщини вже на ранніх етапах формування. Засоби цифрової техніки дають можливість подати художні твори в такий спосіб, щоб дитина відчула себе активним спостерігачем і, навіть, героєм казки чи оповідання.

Розділ «Чарівний комп'ютер» передбачає ознайомлення дітей з цифровою технікою та формування елементарних навичок роботи з нею, її складовими та засвоєння норм безпечного поводження з технічними приладами.

Також у програмі запропоновано розділ «Програмне забезпечення», у якому систематизовано та подано перелік основних програмних продуктів, на основі яких базувалась апробація даного курсу. Важливість зазначеного розділу пов'язана також з тим, що процес оволодіння комп'ютерною грамотністю та НІТ потребує зважання на людський фактор, під яким розуміється обдарованість, вразливість тощо. Особливо цей фактор є актуальним для дітей дошкільного віку. Вносити нові елементи знань у процес навчання дошкільників слід відповідально та обережно. Тому програмні продукти, що зазначені у цьому розділі, є прийнятними та безпечними для морального здоров'я дошкільників.

Зміст, поданий у програмі курсу, відповідно структурований. Структура навчальної програми містить наступні колонки: 1 — порядковий номер розділу; 2 — кількість годин, які відводяться на засвоєння теми; 3 — зміст навчального матеріалу, зкомпанова-

ний у загальну тему, яка має розділові частини, або конкретну тему; 4 — навчальні досягнення учнів, що охоплюють знання, вміння і навички, які мають бути сформовані у вихованців на основі вивчення теми; 5 — розвивально-корекційний блок, де окреслено основні напрямки розвивальної та, за необхідності, корекційної роботи. А саме охоплюються процеси пізнавального розвитку (сприймання, пам'ять, увага, мислення), мовленнєвої діяльності та розвитку особистості.

Інтегрований навчально-розвивальний курс «Комп'ютерна Абетка» передбачено для впровадження як окремих курсів для дошкільних закладів та підготовчих класів, де навчаються діти з типовим розвитком та з особливими освітніми потребами. Зазначимо також, що розроблення та впровадження навчально-розвивального курсу відповідає основним положенням Концепції Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року та Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, зокрема таким положенням, як модернізація змісту освіти та інформатизація.

Література:

1. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / Т. Лорман, Дж. Деллер, Д. Харві // пер. з англ. — К.: СПД-ФО Парашін І.С., 2010. — 296 с.
2. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання / А.А. Колупаєва. — Л.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. — 273 с.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. — 3-тє вид., випр. — К.: Світич, 2009. — 430 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) // Дошкільне виховання. — 2012. — №7. — С. 4-19.
5. Концепція Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року // Дошкільне виховання. — 2010. — №9. — С. 3-4.

References:

1. Lorman, T., Depler, Dzh., & Kharvi, D. (2010). *Inklyuzyvna osvita. Pidtrymka rozmaiattia u klasi* [Inclusive Education. Supporting diversity in the class]. Kyiv: SPD-FO Parashin I.S.
2. Kolupaieva, A. A. (2011). *Dity z osoblyvymy osvitynymy potrebamy ta orhanizatsiia iikh navchannia* [Children with special educational needs and the organization of training]. Kyiv: Vydavnycha hrupa «ATOPOL».
3. Kononko, O. L. (Ed.). (2009). *Bazova prohrama rozvytku dytyny doshkilnoho viku «Ja u Sviti»* [Basic program of pre-school child «I am in the world»]. Kyiv: Svitych.
4. Kononko, O. L. (Ed.). (2012). *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini (nova redaktsiia)* [The basic component of preschool education in Ukraine (revised)]. *Doshkilne vykhovannia* [Preschool education], 7, 4-19.
5. *Kontseptsiia Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku doshkilnoi osvity na period do 2017 roku* (2010). [Concept of the National Programme of Early Childhood Education for the period until 2017] *Doshkilne vykhovannia* [Preschool education], 9, 3-4.